

Tantárgyi követelmény

FDB1407, FDB1407L, FDO1213 Általános természetföldrajz I.

(elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

A Föld fejlődése és szerkezete. A földfelszín vízszintes és függőleges tagozódása. A szilárd kéreg. A Föld belső szerkezete. Földmodellek.

A Föld belsejének hőmérséklete. A földmágnesség. A nehézségi erő. A kontinensek és az óceánok keletkezése.

A kontinensvándorlás elmélete. A lemeztektonika. A kontinensek vándorlása. A Pangea (és a Gondwana) meglétének bizonyítékai.

A földkéreg szerkezetét kialakító folyamatok. Törések, vetődések, gyűrődések. Epirogenézis. A hegységképződés elméletei. A hegységek tektonikus alaptípusai. Hegységképződések a proterozoikumban, az óidőben, a középidőben és az újidőben.

A magmatizmus és a vulkanizmus földrajzi jelenségei. A plutonizmus folyamata és a plutonok főbb formátípusai. Szubvulkáni formák. A vulkanizmus felszíni jelenségeinek morfológiai csoportjai. A felszíni vulkánosság anyagprodukciója. Funkcionális és morfológiai vulkántípusok. Robbanásos, kiömlési és vegyes vulkántípusok. Monogenetikus és poligenetikus vulkánok. Iszapvulkánosság és a vulkáni utóműködés típusai. Tenger alatti vulkánosság. A vulkánosság földrajzi területi rendje és kapcsolata a lemezszegélyekkel.

A földrengések, a földrengések erősségének fokozatai. A földrengések formaképző hatásai.

A víz földrajza. A víz fizikai és kémiai tulajdonságai. A Föld vízkészlete és a vízkészlet származása. A víz körforgása, vízháztartás.

A világtenger horizontális és vertikális tagozódása. A tengervíz anyagforgalma. A sótartalom eloszlása. A tengervíz hőháztartása. A hőmérséklet regionális változásai. A tenger jege. A tengervíz mozgásai. A hullámozás. A tengeráramlások. A tengerjárás.

A vízfolyások földrajza. A vízfolyás fogalma, vízfolyástípusok. Források és torkolatok. Vízyűjtők és vízválasztók. A vízfolyások nagysága. A vízhálózat alakrajzi jellemzői. A vízyűjtő területek morfológiai jellemzői. Folyó- és völgyszakaszok morfológiai paraméterei. A vízhálózat rajzolata. A vízfolyások vízszállítása. Felszíni lefolyás. Felszín alatti lefolyás. Vízjárás és vízjárási rendszerek.

A vízfolyások fizikája. A vízfolyások természete. A folyók esése. A mederformálás mechanizmusa. A vízfolyások hordalékszállítása. A folyóvizek hőháztartása. Jég a folyókon.

A tavak földrajza. A tómedencék genetikai típusai. Endogén, exogén, kozmikus és antropogén hatásokra kialakult tómedencék.

A tavak földrajzi elterjedése. A tavak vízháztartása, hőháztartása. Termikus tótípusok.

Biológiai tótípusok. A tavak fejlődése és pusztulása.

Felszín alatti vizek. A felszín alatti víz elhelyezkedése. A talajnedvesség. A talajvíz.

Talajvíztípusok. Talajvízháztartás. Rétegvíz.

Résvíz. A karsztvíz helyzete és típusai. A felszín alatti vizek hőmérséklete, minősége. A felszín alatti vizek felszínre lépése – a források.

Évközi ellenőrzés módja: -

Tervezett időpontja: -

A vizsgára bocsátás feltétele: az előadások látogatása (a levelező hallgatókra ez nem vonatkozik)

Kötelező és ajánlott irodalom:

Szabó József (szerk.), Gábris Gyula (szerk.) Általános természetföldrajz I.-II.

ELTE Eötvös Kiadó

Borsy Z. (szerk.): Általános természetföldrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993

Jakucs L.: Természetföldrajz I. A Föld belső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1993

Jakucs L.: Természetföldrajz II. A Föld külső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995

Lóki J. – Szabó J.: A külső erők geomorfológiája. Debrecen, 2004

Gábris Gy.: Éghajlati felszínalakok I. Periglaciális geomorfológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994

Almássy E.: Hidrológia-hidrográfia. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977

Czelnai R.: A világóceán. Modern fizikai oceanográfia. Vince Kiadó, Budapest, 1999

Dozier J. – Marsh W. M.: Landscape an introduction to physical geography. USA, 1981

Lovász Gy.: Általános vízföldrajz. Egyetemi Tankönyv. Pécs, 2000

Butzer K. W.: A földfelszín formakincse. Gondolat Kiadó, Budapest, 1986

Justyák J. – Szász G.: Az éghajlat, a növényzet és a talaj övezetes elrendeződése a Földön. Debrecen, 2001

Bárány I.: Talajföldrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Nyíregyháza, 2013. szeptember 01.

Dr. Dobány Zoltán

főiskolai docens

Tantárgyi követelmény

FDB1607, FDB1607L Kontinensek földrajza I.

(Észak-, Közép- és Dél-Amerika, Afrika, Ausztrália és Óceánia természeti földrajza. Elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

Észak-Amerika földrajzi helyzete, tagoltsága, kialakulása, morfológiai egységei. Észak-Amerika éghajlata, vízrajza. Észak-Amerika természetes növénytakarója, állatvilága, talajai. Észak-Amerika tájai. A Kanadai pajzs, az Appalache-hegység. A Kordillerák hegylánca. A Sziklás-hegység. A Belső-medencesor, a Pacifikus-hegységrendszer. A Belső-síkság

Közép-Amerika földrajzi helyzete, tagoltsága, kialakulása, felszíne. Közép-Amerika éghajlata, vízrajza, növényzete, állatvilága, talajai. Közép-Amerika tájai. Dél-Amerika földrajzi helyzete, tagoltsága, kialakulása, felszíne. Dél-Amerika éghajlata, vízrajza, természetes növénytakarója, állatvilága, talajai. Dél-Amerikai tájai. Dél-Amerika masszívumai. Dél-Amerika alföldjei, medencéi. Az Andok

Afrika természeti viszonyai (helyzete, felszíne, kialakulása, földtani felépítése, éghajlata, vízrajza, természetes növényzete, állatvilága, talajai). A társadalom hatása a környezetre. Afrika nagytájainak természeti földrajza (Dél-Afrika, Kelet-Afrika, Északkelet-Afrika, Egyenlítői-Afrika, Felső-Guinea, Szudán, Szahara, Atlasz-vidék, Szigetek és szigetcsoportok) Ausztrália természeti földrajza (helyzete, felszíne, kialakulása, földtani felépítése, éghajlata, vízrajza, természetes növényzete, állatvilága, talajai). Ausztrália nagytájainak természetföldrajza (Nyugat-ausztráliai pajzs, Belső-ausztráliai medencerendszer, Kelet-Ausztráliai hegyvidék, Nagy-korallzátony)

Óceánia természeti földrajza (Óceánia batimorfológiája, Óceánia szigettípusai, Óceánia éghajlata, a Csendes-óceán tengeráramlásai, Óceánia természetes növényzete és állatvilága, Óceánia szigeteinek természeti földrajzi sajátosságai)

Az évközi ellenőrzés módja: -

Tervezett időpontok: -

A vizgára bocsátás feltétele: az előadások látogatása

Kötelező, illetve ajánlott irodalom:

Gábris Gy. (szerk.): Regionális természetföldrajzi atlasz, Tengerentúli világrészek, ELTE Eötvös kiadó, Budapest 1999

Pinczés Z.: Regionális természeti földrajz. Tankönyvkiadó, Bp. 1982

Gertig Béla (szerk.): Kontinensek földrajza II. Tankönyvkiadó Budapest, 1989. (csak a kijelölt fejezetek)

Afrika és a Közel-Kelet földrajza. (szerk.: Probáld Ferenc), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2002. (csak Afrika)

Gruber László: Ausztrália, Óceánia és Antarktisz természeti földrajza. JATEPress, Szeged, 1998.

Balázs Dénes: Ausztrália, Óceánia, Antarktisz. Gondolat, Budapest, 1978.

Nyíregyháza, 2013. szeptember 01.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens

Tantárgyi követelmény

ID 2573 Néprajz, népi építészet

(elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

I. A néprajztudomány alapfogalmai, kutatási területei és módszerei, a Kárpát-medence nagytájai és etnikai térképe, a Kárpát-medence magyar néprajzi tájai (tárgyi néprajz, szellemi néprajz vagy folklór, társadalomnéprajz, a magyar anyanyelvűek elterjedése, néprajzi tájak, néprajzi csoportok)

Településtörténet a középkortól Magyarországon (a településszerkezet alakulása a Kárpát-medencében), magyar településformák (szórványtelepülések, átmeneti települések, falvak, alföldi kertes városok)

Telekformák (a falu felosztása, belső rendje, gazdatelkek, paraszttelkek, zsellértelkek, a telkek formája, beépítése, a telkek elrendezése és gazdasági épületei)

A hagyományos gazdálkodás (vadászat, halászat, gyűjtögetés). A földművelés, állattartás néprajzi vonatkozásai (a szántóföld, a kert, a szőlő, a rét, a legelő és az erdő használata, a növénytermesztés módjai és eszközei, a rideg és intenzív állattartás és –tenyésztés néprajzi sajátosságai)

Kézműves mesterségek és technikák (fémművesség, fafeldolgozás, fafaragás, népi fazekasság, fazekas központok, kender- és lenmunkák, kékfestés, csipkekészítés, hímzés, a bőr és a gyapjú feldolgozása, gyertyamártás, szappanfőzés, az üveg a paraszti kultúrában, a mézesbábosság, a kosárfonás, a hímes tojás készítése)

Viselettörténet. A népviseletek kialakulása (alapanyagok és öltözéktípusok, viseletek, a viseletek tájékoztató szerepe)

A táplálkozás (a paraszti táplálkozás általános szokásai, a konyhai edények története és fő típusai)

II. Az épületek fajtái, a lakás használata (az egyhelyiséges lakás, többhelyiséges épületek, gazdasági épületek, pásztorépítmények, istállók, csűrök, termény- és takarmánytárolók, terményfeldolgozó és egyéb gazdasági épületek, borpincék)

Az épületek anyaga, szerkezete, építési technikák

Tetőszerkezet, tetőfedések, födém, tüzelőszerkezetek, füstelvezetések

Ajtók, ablakok, padlózat, kerítések, kapuk, az épületek formái (az utcakép, szerkezeti formák)

A belső tér – a lakáskultúra

A magyar paraszti lakóház táji típusai. A táji típusok kiformalódása

Az évközi ellenőrzés módja: -

Tervezett időpontok: -

A vizsgára bocsátás feltétele: az előadások látogatása

Kötelező, illetve ajánlott irodalom:

Ágh Zs.: *Paraszti és polgári hagyományok a Kárpát-medencében Néprajz, művelődéstörténet és régészet. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1999*

Balassa I. – Ortutay Gy.: Magyar néprajz. Corvina Kiadó, Budapest, 1979

Barabás J. – Gilyén N.: Magyar népi építészet. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1987

Bátky Zs. - Györffy I. - Visky K.: A magyarság néprajza I-IV. Budapest, 1933-1937

Bihari A.: – Pócs É.: Képes magyar néprajz. Corvina Kiadó, Budapest, 1985

Csilléry K.: A magyar népi lakáskultúra kialakulásának kezdetei. Budapest, 1982

Csilléry K.: A magyar nép bútorai. Budapest, 1972

Den Hollander, A. N. J.: Az Alföld települései és lakói. Budapest, 1980

Domanovszky Gy.: A magyar nép díszítőművészete I-II. Budapest, 1981

Domanovszky Gy.: A magyar néprajz története. Budapest,

Dömötör T.: Magyar népszokások. Budapest, 1983

Dömötör T.: A magyar nép hiedelemvilága. Budapest, 1981

Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K.: A magyar népművészet. Budapest, 1969

Gáborján A.: A magyar népviseletek. Budapest, 1969

Györffy I.: Magyar falu magyar ház. Budapest, 1943

Kresz M.: Magyar fazekasművészet. Budapest, 1991

Manga J.: Magyar népdalok, népi hangszerek. Budapest, 1960

Novák L.: Településnéprajz. Nagykőrös, 1986

Platthy Gy. – Rónai B.: Népművészet. Tankönyvkiadó, Budapest, 1978

Nyíregyháza, 2013. szeptember 01.

Dr. Dobány Zoltán

főiskolai docens

Tantárgyi követelmény

FDB1403, FDB1403L Történeti földrajz II.

(elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

A hazai történeti geográfia eredményei és feladatai. A Kárpát-medencében élő társadalmak táj- és erőforrás-használata, tájformáló, környezet-átalakító tevékenysége. A Kárpát-medence természeti képe a honfoglalás és a kora Árpád-korban. A természeti környezet változásai a 9-10. századtól a 19. század közepéig. A társadalom integrált környezet-átalakító tevékenysége a Kárpát-medencében (1846-1920). A magyarság történeti demográfiája (1920-ig).

A Kárpát-medence etnikumai, etnikai térszerkezet-változásai és az interetnikus kapcsolatok (1920-ig). A magyar településhálózat kialakulása és fejlődése a 10. századtól 1920-ig. A településhálózat változása 1920-tól 1945-ig. A magyar mező- és erdőgazdaság történeti földrajza a feudalizmustól 1920-ig. A Kárpát-medence bányászata és kohászata a korai feudalizmustól 1920-ig. A magyar ipar történeti földrajza. A feudális kori Magyarország közlekedési hálózata és piacközpontjai. Gazdasági erővonalak és erőközpontok a Kárpát-medencében. Az ország infrastruktúra-rendszerének kiépítése és hatása a társadalmi-gazdasági folyamatokra (19-20. század). Térszerveződés, régiók és interregionális kapcsolatok a Kárpát-medencében. Trianon hatása az ország társadalmi-gazdasági viszonyaira (1920-1945). Összehasonlító történeti földrajzi elemzések Északkelet-Magyarországon (Sajó-Bódva köze, Cserehát, Hernád-völgy, Harangod, Taktaköz, Zempléni-hegység, Bodroghöz, Nyírség, Szatmár-Beregi-síkság)

Évközi ellenőrzés módja: -

Tervezett időpontok: -

A vizsgára bocsátás feltétele: az előadások látogatása

Kötelező és ajánlott irodalom:

Kötelező irodalom:

Frisnyák Sándor: Magyarország történeti földrajza. Egyetemi-főiskolai tankönyv.

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.

Ajánlott irodalom:

Andrásfalvy Bertalan – Vargyas Gábor (szerk.): Antropogén ökológiai változások a Kárpát-medencében. Budapest, 2009.

Bak Borbála: Magyarország történeti topográfiája. Bp. 1997.

Beluszky Pál: A Nagyalföld történeti földrajza. Budapest-Pécs, 2001.

Beluszky Pál (szerk.): Magyarország történeti földrajza I-II. Budapest-Pécs, 2005-2008

Boros László: A Kárpát-medence szőlő- és borgazdaságának történeti földrajza. Nyíregyháza, 1999

Boros László (szerk.): Kárpátalja, Nyíregyháza, 1999.

Boros László (szerk.): Erdély természeti és történeti földrajza. Nyíregyháza, 2000.

Dobány Zoltán: A Taktaköz történeti földrajza a 18. század közepétől 1945-ig. nyíregyháza, 1995.

Dobány Zoltán: A Cserehát történeti földrajza. Aggtelek, 2010.

Dobány Zoltán: A Sajó-Bódva köze történeti földrajza. Aggtelek, 2010.

Dobány Zoltán: Történeti földrajzi tanulmányok a Hernád-völgy területéről (18-20. század). Aggtelek, 2010.

Frisnyák Sándor: Történeti földrajz. Nyíregyháza, 1986.

Frisnyák Sándor: Tájak és tevékenységi formák. Miskolc-Nyíregyháza, 1995.

Frisnyák Sándor: A kultúrtáj kialakulása a Kárpát-medencében. Nyíregyháza, 2004.

Frisnyák Sándor: Magyarország kultúrgeográfiai korszakai. Nyíregyháza, 2009.

Frisnyák Sándor (szerk.): A Kárpát-medence történeti földrajza. Nyíregyháza, 1996.

Frisnyák Sándor (szerk.): A Felvidék történeti földrajza. Nyíregyháza, 1998.

Frisnyák Sándor (szerk.): Az Alföld történeti földrajza I-II. Nyíregyháza, 2000.

Frisnyák Sándor (szerk.): A Nyírség és a Felső-Tisza-vidék történeti földrajza. Nyíregyháza, 2002.

Frisnyák Sándor (szerk.): Nyíregyháza. Nyíregyháza, 2003.

Frisnyák Sándor – Csihák György (szerk.): Gyepűk, várak és egyéb honvédelmi létesítmények a Kárpát-medencében. Nyíregyháza-Zürich, 2004.

Frisnyák Zsuzsa: A magyarországi közlekedés krónikája 1750-2000. MTA, Bp. 2001.

Frisnyák Sándor – Tóth József (szerk.): A Dunántúl és a Kisalföld történeti földrajza. Nyíregyháza-Pécs, 2003.

Hajdú Zoltán: Magyarország közigazgatási földrajza. Bp.-Pécs, 2001.

Kázmér Miklós (szerk.): Környezettörténet. Az utóbbi 500 év környezeti eseményei történeti és természettudományi források tükrében. Bp. 2009.

Kókai Sándor: Az Alföld 19. századi vonzáskörzetei és központjai. Nyíregyháza, 1999.

Kókai Sándor: A Bánság történeti földrajza (1718-1918). Nyíregyháza, 2010.

Somogyi Sándor: Az Alföld képe a honfoglalás és a magyar középkor időszakában. Észak- és Kelet-Magyarországi Földrajzi Évkönyv, Miskolc-Nyíregyháza, 1994.

Somogyi Sándor: Az Alföld földrajzi képének változásai (16-19.század). Történeti Földrajzi Tanulmányok I. Nyíregyháza, 1994.

Szabadsfalvi József – Viga Gyula (szerk.): Árucseré és migráció. Miskolc, 1986.

Szulovszky János (szerk.): A magyar kézművesipar története. Budapest, 2005.

Tuba Zoltán (szerk.) – Frisnyák Sándor (társszerk.): Bodrogköz. Gödöllő-Sárospatak, 2008.

R. Várkonyi Ágnes (szerk.): Táj és történelem. Bp. 2000.

Viga Gyula: Gazdasági kapcsolatok hagyományos formái. Debrecen, 2007.

Történelmi atlasz a középiskolák számára, Budapest, 2004.

Nyíregyháza, 2013. szeptember 01.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens

Tantárgyi követelmény
FDB 2208, FDB2208L Művelődéstörténet

(elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

Az emberiség őstörténete, az őskor művészete. Az ókori Közel-Kelet

Az ókori Egyiptom. A minósziak és a mükénéiek, az archaikus és a klasszikus görög világ

Róma és a Római Birodalom. A Bizánci Birodalom. Európa nyugati, középső és északi része a vaskortól a 10-11. századig

Kína, Japán és India néhány művelődéstörténeti vonatkozása. Az iszlám világa

Korai civilizációk Európán kívül

A román kori művészet és a gótika világa. A reneszánsz világa. A felvilágosodás Európában

A művészeti stílusok évszázadai

Évközi ellenőrzés módja: -

Tervezett időpontja: -

A vizsgára bocsátás feltétele: az előadások látogatása

Kötelező, illetve ajánlott irodalom:

Gucziné- Dr. Huszti Gy.: Művelődéstörténet. Képzőművészeti Kiadó, Bp. 2002

Crofton, I.: Egyetemes Guinness Enciklopédia. Budapest, 1992 (Csak kijelölt fejezetek.)

Harenberg, B. (szerk.): Az emberiség krónikája. 1990 (Csak kijelölt fejezetek.)

Gombrich, E. H.: A művészet története. Budapest, 1978

M. Kiss P.: Művészetről mindenkinek. Budapest, 1973

Rowley, G. (szerk.): A zene könyve. Budapest, 1983

Új képes történelem 1-29. kötet. (Larousse-Officina Nova, illetve Magyar Könyvklub-Helikon Kiadó), Budapest, 1990-es évek

Léderer E.: Egyetemes művelődéstörténet. Budapest, 1992 (reprint kiadás!)

Friedell, E.: Az újkori kultúrák története I-V. Budapest, 1989-1993

Caselli, G.: A reneszánsz és az Újvilág. Budapest, 1991

Guy, J.: Egyiptomi élet. Görög élet. Római élet. Budapest, 2000

Goldziher I.: Az iszlám kultúrája. Budapest, 1981

Heussi, K.: Az egyháztörténet kézikönyve. Budapest, 2000

Nyíregyháza, 2013. szeptember 01.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens